

Pripomíname si ...

Máj 2020

3. mája

Blasy, Eduard Dávid

(3. 5. 1820 Veľká-Poprad – 25. 6. 1888 Veľká-Poprad)

- „obchodník, poľnohospodár, priekopník turistiky, horolezec, statkár
- ako jediný syn musel prevziať správu rodinného hospodárstva
- dlhé roky bol starostom Veľkej a kurátorom miestnej evanjelickej cirkvi
- založil a viedol hasičský zbor
- bol členom výboru Uhorského karpatského spolku
- inicioval výstavbu niektorých tatranských chodníkov a podieľal sa na terénnom školení tatranských horských vodcov
- patril medzi zakladateľov a priaznivcov bývalého Tatranského múzea vo Veľkej
- počas letných sezón 1869–1874 spravoval Starý Smokovec a ako dobrý znalec hôr bol nielen poradcom a informátorom, ale aj sprievodcom turistov a organizátorom poľovačiek, najmä na kamzíky v prenajatom revíri osady
- turistickú, alebo skôr poľovnícku chatku, ktorú vybudoval v roku 1878 pri Slavkovských plieskach, zmietla v roku 1882 snehová lavína
- zomrel nečakane vo svojom rodisku do poslednej chvíle plný čínorodej vitality“ (Bohuš 2015, s. 32-33)¹.

Eduard Dávid Blasy v médiách

https://sk.wikipedia.org/wiki/Eduard_Blasy

https://sk.unionpedia.org/Eduard_Blasy

https://thereaderwiki.com/cs/Eduard_Blasy

https://z-ne.pl/t,haslo,354,blasy_eduard_david.html

<https://cloud6g.edupage.org/cloud/zbornik2013.pdf?z%3AWssEnu8OHIngQi6q%2BWRbRJTfL5fKRWny%2BBHct5LNAO5mMIT3dfCJS%2FzIRUd%2Bh>

5. mája

Schoftz, Ján

(5. 5. 1760 Levoča – 13. 7. 1827 Matejovce)

- „kňaz, historik
- po skončení domácich škôl sa stal vychovávateľom v šľachtických a meštianskych rodinách

¹ BOHUŠ, Ivan. Prvý tatranský zimný turista. 2015.

- bol evanjelickým farárom v Matejovciach
- jeho vnukom bol Ján Emil Scholtz z Matejoviec (zveľadil rodinnú firmu Tatramat)
- zapísal sa do evanjelickej cirkevnej histórie zbieraním materiálu, no žiaľ, nič z jeho rukopisov nevyšlo tlačou
- J. Scholtz bol tiež usilovným kopistom starších historických spracovaní
- v päťzväzkovom rukopise zhromaždil pramenný materiál k dejinám reformácie na Spiši do roku 1817
- v 2 zväzkoch podal biografie evanjelických kňazov Bratstva 24 spišských miest
- vypracoval Familienbuch Matejoviec v roku 1801
- venoval sa včelárstvu a jeho dejinám, zhromaždil dokumenty zo včelárstva obcí Matejovce, Veľký Slavkov a Stráže pod Tatrami
- vydal príležitostnú pieseň a kázeň pri otvorení novej modlitebne“ (Kollárová 2004, s. 185)².

Eduard Dávid Blasy v médiách

<https://korene.webnode.sk/slovensko/polana/scholtz/>

10. mája

Alexy, Karol Edmund

(8. 2. 1816 Poprad – 10. 5. 1880 Viedeň)

- „sochár, výtvarný pedagóg
- gymnázium navštevoval v Kežmarku, kde ho kreslenie učil Ľudovít Müller
- študoval na umeleckopriemyselnej škole vo Viedni, potom na AVU
- v roku 1838 bol na študijnej ceste v Taliansku a Paríži
- neskôr študoval v Mníchove a Drážďanoch
- za účasť na maďarskej buržoáznej revolúcii 1848/1849 ho väznili v Pešti
- žil v emigrácii v Londýne, po návrate do Uhorska od 1867 bol profesorom kreslenia na reálke v Pešti
- v roku 1879 bol penzionovaný, žil vo Viedni
- pozornosť vyvolal terakotovým modelom sochy kráľa Mateja, ktorý v roku 1844 vystavil v zasadacej sieni uhorského snemu v Bratislave
- v roku 1841 takisto vymodeloval anglickú kráľovnú na koni, z ktorej odliali do bronzu niekoľko exemplárov
- bol tvorca a priekopník drobnej plastiky, obľúbenej predovšetkým medzi aristokraciou
- uznanie si získal klasicizujúcimi poprsiami Rafaela a Fornaníny, ktoré vystavoval v Krištáľovom paláci v Londýne
- zhotovil bustu Ľ. Košúta a Ľ. Baťána v nadživotnej veľkosti, plastické dekorácie budov a palácov a pomníky na londýnskom cintoríne Highgate
- jeho tvorba je poznačená klasicizmom, nachádza sa v zbierkach v Londýne, vo Viedni a v Maďarsku
- na Slovensku je biely mramorový náhrobník s bustou Jána Jesenáka, obete porevolučného prenasledovania
- kovová busta K. Andrášiho a portrét Ľ. Baťána je v betliarskom kaštieli“ (Mináč 1986, s. 46-47)³.

² KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

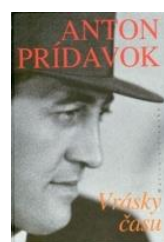
³ MINÁČ, Vladimír, Štefan KRIVUŠ, Michal ELIÁŠ, Štefan VALENTOVIČ, Michal MAHEĽ, Vladimír CIRBES, Jozef VLADÁR, Karol ROSENBAUM, Ján DEKAN, Helena PÁLKOVÁ a Pavol HOLÉČZY. Slovenský biografický slovník: (od roku 833 do roku 1990). 1986.

12. mája

Prídavok, Anton

(28. 5. 1904 Kežmarok – 12. 5. 1945)

- „učiteľ, básnik, rozhlasový, divadelný a osvetový pracovník, publicista
- narodil sa v budove starej železničnej – dnes nákladnej stanice, kde býval jeho otec – železničný strážnik
- z Kežmarku odišiel ako malé dieťa, lebo do ľudovej školy chodil už v Chrasti nad Hornádom
- študoval na gymnáziu v Spišskej Novej Vsi a v Prešove, kde v roku 1918 prestúpil na učiteľský ústav
- učil v Nových Zámkoch a Košiciach
- bol prvým, neskôr oblastným tajomníkom literárno-dramatického odd. Slov. ligy
- neskôr tajomníkom rozhlasu v Košiciach a riaditeľom rozhlasu v Prešove
- po odchode do povstaleckej Banskej Bystrice bol suspendovaný z funkcie riaditeľa
- od januára 1945 bol väznený a týraný gestapom
- posledné tri mesiace života strávil v nemocnici v Ružomberku
- pochovaný je v Košiciach
- písal poéziu, prózu a drámu“ (Baráthová 2009, s. 230)⁴
- „z jazykovedy publikoval len niekoľko menších príspevkov s mierne puristickým ladením
- jeho najvýznamnejším činom bola spoluúčasť pri založení časopisu Slovenská reč
- prvým príspevkom, ktorý publikoval v časopise Slovenská reč bol referát Literatúra pre deti (2, 1933/34, s. 80-81), v ktorom upozorňoval na dôležitosť jazykovej dokonalosti rukopisov autorov detskej literatúry vrátane scenárov bábkových divadiel“ (Ondrejovič 2004, s. 236-238)⁵.

Anton Prídavok v médiách

https://sk.wikipedia.org/wiki/Anton_Pr%C3%ADavok

<https://www.litcentrum.sk/autor/anton-pridavok>

<https://zlatyfond.sme.sk/autor/124/Anton-Pridavok>

<https://www.osobnosti.sk/osobnost/anton-pridavok-2089>

<https://zsalexhyozv.sk/skola/projekty/mvs/spisovatelia/pridavok/pridavok.htm>

<http://www.jozefmiko.sk/kategoria/25479>

⁴ BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ. Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009). 2009.

⁵ ONDREJOVIČ, Slavomír. Spomienka na Antona Prídavka a tých druhých (Prídavkovcov). 2004.

13. mája

Fabrici (Fabriczi), Ján

(13.5.1800 Poprad – 13.5.1865 Levoča)

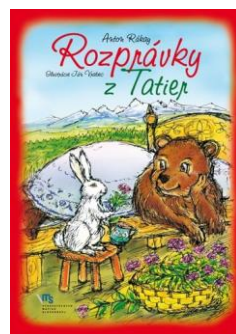
- „zememerač
- základné a stredné vzdelanie získal v Poprade, Kežmarku a Levoči
- vysokoškolské vzdelanie nadobudol v Budapešti – Institutum geometricum
- pôsobil ako inžinier Oravského komposesorátu
- neskôr pôsobil ako hlavný inžinier Spišskej stolice
- tohto miesta ho zbavil absolutistický režim pre účasť na povstaní v rokoch 1848-1849
- zaslúžil sa o budovanie ciest, reguláciu potokov a budovanie technických diel na Spiši
- v rokoch 1830-1832 vypracoval spolu s Jánom Pazárom mapu rieky Poprad v mierke 1 : 3600 na 23 listoch a v roku 1850 zhotovil mapu Spiša
- venoval sa štúdiu tatranskej prírody a organizoval trigonometrické a barometrické výškové merania vo Vysokých Tatrách
- projektoval cestu z Mlynice do Starého Smokovca
- po zrušení poddanstva vypracoval celý rad komasačných plánov
- výsledky svojich meraní publikoval v časopisoch“ (Kollárová 2004, s. 59-60)⁶.

15. mája

Rákay, Anton

(15. 5. 1925 Vrbové, okr. Trnava – 27. 7. 2013 Štôla)

- „lekár, spisovateľ
- navštevoval gymnázium v Malackách
- študoval medicínu na Lekárskej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave
- po štúdiách pôsobil ako sekundárny lekár
- v rokoch 1950-1951 pracoval v Štátnom liečebnom ústave v Kvetnici
- v rokoch 1951-1955 pracoval vo Vojenskom ústave pre pľúcne choroby v Tatranských Matliaroch
- v rokoch 1956-1985 bol primárom chirurgického oddelenia vo Vojenskom ústave pre pľúcne choroby v Novej Polianke
- pred odchodom do dôchodku pracoval opäť ako sekundárny lekár v kúpeľoch v Novom Smokovci
- žil a tvoril v podtatranskej obci Štôla
- takmer celý život Antona Rákaya bol spätý s Vysokými Tatrami.
- bol špičkový pneumoftizeológ – odborník na liečbu pľúcnych chorôb a onkologických ochorení
- popri svojej odbornej práci sa venoval aj písaniu prozaických diel z lekárskeho prostredia
- knižne debutoval v roku 1991 románom Tabu
- odvtedy mu pribudlo na konte vyše 20 kníh, v rôznych novinách a literárnych časopisoch uverejnil vyše 100 poviedok
- písal aj pod pseudonymom Viktor P.

⁶ KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

- dramatizácie poviedok sme si mohli vypočuť aj v Slovenskom rozhlase
- jeho diela prekonali bariéry
- prečítať si ich môžu aj nevidiaci čitatelia (v Brailovom písme) alebo si môžu vypočuť zvukové nahrávky jeho kníh
- počas svojej spisovateľskej kariéry prijal pozvanie na 243 besied do knižníc, škôl, klubov dôchodcov a ďalších inštitúcií po celom Slovensku
- s jeho tvorbou sa stretli aj čitatelia v Českej republike a prostredníctvom Českých spolkov za hranicami Čiech
- pre jeho tvorbu bola príznačná aktuálnosť a rebelanstvo
- v predstihu prišiel s témou, ktorá neskôr rozbúrila hladinu v spoločnosti a vyvolávala široké diskusie
- vo svojich dielach sa zaoberal otázkami lekárskej etiky, ako aj morálkou celej spoločnosti
- navodzoval témy ako eutanázia, rasizmus, náboženský fanatizmus, celibát v katolíckej cirkvi, vyjadroval sa k interrupciám a k ďalším témam“ (Ottová 2010, s. 9-10)⁷.

Anton Rákay v médiách

https://sk.wikipedia.org/wiki/Anton_R%C3%A1kay

<https://www.litcentrum.sk/autor/anton-rakay>

<https://www.martinus.sk/authors/anton-rakay>

<https://www.stola.sk/--9-26-mudr-anton-rakay---spisovatel----85-rocný>

<https://www.mestskakniznicabojnice.sk/podujatia/stretnutia-s-osobnostami/anton-rakay.php>

<http://cajazpalaca.blogspot.com/2016/05/anton-rakay-rozhovor-s-uzasnym-clovekom.html>

<https://www.skn.sk/knizne-novinky/bibliograficky-letak-anton-rakay>

http://www.studentske.sk/web.php?sk=Anton_Rakay.html&pred=osobnosti

18. mája

Bortel, Ivan

(15. 9. 1943 Horná Lehota – 18. 5. 1970 Llanganuco, pohorie Cordillera Blanca, Peru)

- „horolezec, strojný inžinier
- absolvent Strojníckej fakulty Českého vysokého učenia technického v Prahe
- absolvoval mnoho výstupov na pieskovcoch, ale aj vo Vysokých Tatrách a v Alpách
- z najvýznamnejších tatranských výstupov patrili:
- zimný výstup Stanislavského cestou v severnej stene Malého Kežmarského štítu (1963)
- zimný výstup Korosadowiczovou cestou na Prostredný hrot (1965)
- prvovýstup severovýchodnou stenou Prostredného hrotu (1965)
- 2. výstup direttissimou Malého Kežmarského štítu (1965)
- výstup západnou stenou cez Hokejku na Lomnický štít (1967)

⁷ OTTOVÁ, Anna. Nenapraviteľný rebel: personálna bibliografia k životnému jubileu Antona Rákaya. 2010.

- zimný výstup direttissimou v severovýchodnou stenou pravým kuloárom Prostredného hrotu (1968)
- zahynul ako 26-ročný po nešťastnom pošmyknutí sa a následnom páde počas tragickej expedície v Peru, keď zvyšných štrnásť členov výpravy o trinásť dní neskôr pochovala lavína pod Huascaránom“ (Vranka 2012, s. 6)⁸.

Ivan Bortel v médiách

https://sk.wikipedia.org/wiki/Ivan_Bortel

<https://plus7dni.pluska.sk/historia/pad-chodniku-ivan-bortel-zahynul-peru-pred-tym-ako-ostatnych-clenov-expedicie-pochovala-lavina>

<https://peoplepill.com/people/ivan-bortel/>

http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BORTEL_Ivan_15.9.1943-18.5.1970

18. mája

Genersich, Ján (Johann)

(18. 8. 1761 Kežmarok – 18. 5. 1825 Viedeň).

- „spisovateľ, pedagóg, meteorológ
- po štúdiách pracoval ako vychovávateľ a r. 1788 sa stal profesorom kežmarského lýcea na Katedre filozofie, ktorá vznikla rok predtým
- medzi žiakov Genersicha patrila Pavol Jozef Šafárik
- Genersich založil v Kežmarku podľa vzoru Malohontskej spoločnosti Literárnu spoločnosť, ktorá pracovala do r. 1810
- cieľom spoločnosti nebola literárna činnosť
- jej členovia prostredníctvom zahraničnej tlače spoznávali ekonomiku a kultúru strednej Európy
- Ján Genersich bol aj literárne činný – vydal vyše 20 pedagogických, historických, básnických i prozaických diel
- prejavil veľký záujem o vzdelávanie dievčat, čo bolo na tú dobu pomerne priekopníckou myšlienkou
- pre dievčatá napr. napísal a vydal r. 1811 vo Viedni knižku Wilhelmine
- v rukopise ostali jeho meteorologické pozorovania
- rukopisy jeho prednášok sa nachádzajú dodnes v Lyceálnej knižnici v Kežmarku
- Ján Genersich býval na Hlavnom námestí v Kežmarku v dome č. 51, kým sa r. 1821 nepresťahoval do Viedne, kde až do svojej smrti pôsobil ako profesor Cisársko-kráľovského ev. a. v. teologického učiteľského inštitútu“ (Baráthová 2009, s. 100-101)⁹.

Ján Genersich v médiách

<https://beliana.sav.sk/heslo/genersich-jan>

http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&s_lang=2&id_desc=29315

⁸ VRANKA, Milan. Koniec pavúkov v Tatrách: a iné tragické osudy horolezcov. 2012.

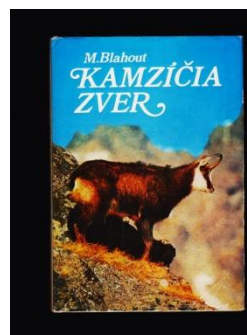
⁹ BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSKÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ. Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009). 2009.

20. mája

Blahout, Milíč

(20.5.1930 Mladá Boleslav, Česko – 17.11.1978 Bielowodská dolina, Vysoké Tatry)

- „zoológ, fotograf, lesný inžinier, horolezec
- prvé kontakty s Vysokými Tatrami začali v roku 1947, keď brigádnicke vynášal na Téryho chatu a venoval sa spolu s manželkou horolezectvu
- od roku 1956 začal pracovať ako zoológ Výskumnej stanice TANAP-u na Podbanskom, neskôr v Tatranskej Lomnici
- venoval sa výskumu dvoch významných glaciálnych vysokohorských druhov cicavcov – kamzíka a svišťa
- zanechané pracoval ako dobrovoľný člen horskej služby, bol podpredseda lavínového družstva SR, podieľal sa na mnohých kurzoch a školeniach o záchranných prácach vo vysokých horách a v lavínach
- zúčastnil sa Medzinárodného sympózia o záchranných prácach vo Vysokých horách v Davose vo Švajčiarsku
- neskôr sa stal horským vodcom I. triedy
- najvýznamnejším prínosom jeho práce bolo spracovanie endemického poddruhu tatranského kamzíka
- na základe svojich výskumov konštatoval, že kamzík tatranský sa od kamzíkov alpských a karpatských odlišuje
- nový poddruh – kamzík vrchovský tatranský – bol schválený na II. Medzinárodnom teriologickom zjazde v Brne v roku 1971
- kamzíky a svište sa stali predmetom mnohých Miličových článkov, prednášok, televíznych a rozhlasových relácií a filmových námetov
- veľký ohlas mala fotografická výstava „Kamzičí rok“ inštalovaná v roku 1964 v Starom Smokovci, v Bratislave a v Zakopanem
- 16. 11. 1978 Milíč Blahout v Bratislave pripravoval ako odborný poradca dokumentárny film Kamzík tatranský spolu s kameramanom a režisérom Mikulášom Ricottim a scenáristom Martinom Novackým
- keď sa vracal, na ľadovom úseku na ceste pod Šalviovým prameňom havaroval a zahynul“ (Anonym [-bach-] 2004, s. 2)¹⁰.

Milíč Blahout v médiách

http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BLAHOUT_Mil%C3%AD%C4%8D_20.5.1930-17.11.1978

<http://m.bakovnj.cz/cs/turista/o-bakovu/vzpominky-pametniku/ing-milic-blahout-csc-nedozitych-75-let.html>

¹⁰ ANONYM [-bach-]. Spomienka na Milíča Blahouta. 2004.

23. mája

Korponai (Korponay), Augustín

(28. 5. 1822 Stará Ľubovňa – 23. 5. 1900 Levoča)

- „župný hodnostár, právnik
- študoval na ev. lýceu v Kežmarku a na ev. kolégiu v Prešove
- stal sa praktikantom v Budíne, neskôr pracovníkom sedrie a urbaniálneho súdu
- v rokoch 1867-91 bol prvý spišský podžupan v Levoči
- bol majiteľom kúpeľov Gánovce, ktoré prestaval a zmodernizoval
- získal vyznamenanie Rad železnej koruny 3. triedy“ (Mináč 1989, s. 185)¹¹.

28. mája

Montško, Elemír

(28. 5. 1900 Hranovnica – 12. 10. 1974 Hranovnica)

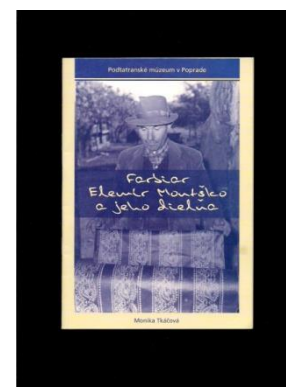
„modrotlačiar

- vyučil sa farbiarstvu u starého otca v Starej Ľubovni
- do roku 1953 bol farbiarom v Hranovnici“ (Balejová 1996, s. 102)¹²
- Elemír Montško sa špecializoval najmä na tlač važeckých sukní a na modrotlač s červeným nádychom pre ženy vo Vernári
- natlačený vzor vozil do Levoče, Prešova, Brezna, Dobšinej i Liptovského Mikuláša
- dielňa Elemíra Montška prevzala staré drevené formy bývalého spišského modrotlača Ernesta Tromlera z Veľkej. Boli to väčšinou perinové vzory figurálne, obľúbené na Spiši“ (Roth 1998, s. 99)¹³.

Elemír Montško v médiách

https://sk.wikipedia.org/wiki/Modrotla%C4%8Diarska_diel%C5%88a_Hranovnica

<https://www.cas.sk/clanok/773967/svet-uznal-caro-modrotlace-v-zozname-u-nesco-mame-dalsi-poklad/>

¹¹ MINÁČ, Vladimír, Viliam MRUŠKOVIČ, Dušan KATUŠČÁK, Michal ELIÁŠ, Štefan VALENTOVIČ, Augustín MAŤOVČÍK, Michal MAHEL', Vladimír CIRBES, Jozef VLADÁR, Karol ROSENBAUM, Ján DEKAN, Štefan KOPČAN a Helena PÁLKOVÁ. Slovenský biografický slovník: (od roku 833 do roku 1990). 1989.

¹² BALEJOVÁ, Anna, Marta BORNEMISZOVÁ, Mária OROLINOVÁ a Ľuba RUSNÁKOVÁ. Biografický slovník okresu Poprad: (od najstarších čias do roku 1996). 1996.

¹³ ROTH, Peter, Bedřich HÁJEK, Anna LESKOVJANSKÁ, Adrián HARNIČÁR, Zdena KRIŠKOVÁ, Branislav NIŽŇANSKÝ, Beáta MÁNIKOVÁ a František ŽIFČÁK. Dejiny obce Hranovnica. 1998.

Udalosti (vyberáme ...)

135. výročie (1885)

Kežmarský korčuliarsky spolok

„Spolok vznikol v roku 1885, stanovky mal vypracované v novembri 1889 a schválené v roku 1890. V tej dobe mal 50 členov. Predsedom spolku bol Dr. Klein, podpredsedom Paul Kéler, pokladníkom Albert Demiány, tajomníkom Alexander Weber a členmi výboru Anton Döller, Arpad Führer, Emil a Teodor Genersich, Daniel Irányi, Pavol Kolbenhayer, Andor Lám, Vincent Meese, Otto Reiner a Ernst Teller. Klzisko bolo zriadené pri reštaurácii a pivovare podnikateľa Meeseho v parku na Huncovskej ceste v Kežmarku. Po korčuľovaní sa konali tanečné zábavy. 6. januára 1882 bolo slávnostne inštalované osvetlenie ľadovej plochy. Po roku 1890 bola ľadová plocha upravovaná nad splavom pod novou železničnou stanicou na rieke Poprad. Po roku 1906 bola ľadová plocha na trhovisku na Priekope. Členovia spolku sa aj sánkovali na Jeruzalemskom vrchu, či na sánkarskej dráhe z Hrebienka do Starého Smokovca. Členovia korčuliarskeho spolku spolu s Tatranskou sekciou UTV zorganizovali 12.-18.2.1912 lyžiarsky kurz pre Kežmarčanov, ktorý viedol maliar z Mníchova žijúci v Malom Slavkove Siegfried Neuman. Ten už mal skúsenosti, keďže v minulosti viedol dva lyžiarske kurzy v Tatranskej Polianke. Kurz bol preložený na tento dátum kvôli výdatnému sneženiu. Vyučovanie sa konalo 2-5 hodín predpoludním na svahu, večer bola teoretická príprava s obrázkami v miestnosti Obchodnej školy. Na konci kurzu sa uskutočnil výlet do Štrby a na Štrbské Pleso. Kurz stál 5 korún. 11. novembra 1912 sa Kežmarský korčuliarsky spolok stal súčasťou Spolku zimných športov (Kollárová 2014, s.43-44)¹⁴.

Členky korčuliarskeho spolku

¹⁴ KOLLÁROVÁ, Zuzana a Mária JANČEKOVÁ. 500 rokov športu kežmarského. 2014.

60. výročie (1960)

Podtatranské noviny

„Prvé noviny s týmto názvom vyšli v roku 1960. Sú to najdlhšie vychádzajúce noviny v Poprade a spolu so svojimi predchodcami i v regióne. Začiatok ich vydávania súvisel s novým územným členením vtedajšieho Československa. V roku 1960 vznikol „veľký“ okres Poprad, ktorý zahŕňal dnešné okresy Poprad, Kežmarok, ako aj časť okresu Stará Ľubovňa. Predchodcom Podtatranských novín boli od roku 1951 Popradské roľnícke noviny. Venovali sa predovšetkým životu roľníkov pod Tatrami a poľnohospodárstvu v regióne. V roku 1956 zmenili noviny názov na Hospodár, s podtitulom Popradské roľnícke noviny. Zameranie novín zostalo prakticky identické. Ďalšia zmena prišla v závere roku 1959, kedy sa noviny Hospodár premenovali na Popradské noviny. Táto zmena zrejme už súvisela s pripravovaným novým územným členením. Noviny už majú širší záber a nevenujú sa výlučne poľnohospodárstvu. Vydavateľom Popradských novín je už Okresný národný výbor v Poprade. Ďalšia zmena prichádza o necelý rok, kedy sa Popradské noviny od roku 1960 menia na Podtatranské noviny. Až do roku 1989 boli Podtatranské noviny orgánom OV KSS a Rady ONV. Ešte v závere roku 1989 je jediným vydavateľom Okresný národný výbor. Neskôr sa Podtatranské noviny menia na vydavateľské družstvo, kde majú podiely viaceré obce a mestá regiónu, ako aj zamestnanci. Tak je tomu až doteraz. Nová doba a hlavne nástup internetu priniesli so sebou nielen tlačенú podobu Podtatranských novín, ale aj ich elektronickú podobu. S nástupom sociálnych sietí si Podtatranské noviny vytvárajú aj svoj profil na facebooku. Od vzniku Podtatranských novín v roku 1960 ich až do roku 1990 viedol Július Kiš. Po roku 1989 sa vystriedalo niekoľko šéfredaktorov i zastupujúcich vedúcich redaktorov ako Marcel Kopkáš, Mária Magyarová, Ľudmila Netíková či Mikuláš Argalács. Po roku 1995 sa situácia stabilizovala a približne 15 rokov viedla redakciu Ľudmila Rešovská. V roku 2011 ju vystriedal Peter Laučík, ktorý bol šéfredaktorom novín až do roku 2014, kedy prichádza na miesto šéfredaktorky Mária Mlaková“ (Ovšonka 2015, s. 8)¹⁵. V súčasnosti je poverený vedením redakcie Podtatranských novín Rastislav Ovšonka.

Podtatranské noviny a jej predchodcovia

¹⁵ OVŠONKA, Rastislav. Podtatranské noviny sú s vami 55 rokov. 2015.

60. výročie (1960)

Tatranská galéria v Poprade

„Prvá známa umelecká výstava v regióne sa konala v r. 1895 a znova o rok neskôr v Dolnom Smokovci. Svoju kolekciu obrazov vystavoval Ferdinand Katona. V zimnej sezóne r. 1913 predajná výstava obrazov oživila Tatranskú Lomnicu. V medzivojnových rokoch sa intenzita výstav zvýšila, pribúdali individuálne výstavy jednotlivých autorov. Výstavy sa konali aj v Novom Smokovci, na Štrbskom Plese a v Tatranskej Polianke. Práve tam sa v roku 1925 konala retrospektívna výstava maliarov a grafikov Vysokých Tatier. Rozprúdenie výtvarného života pod Tatrami dalo prirodzený základ na úvahy o vzniku samostatnej inštitúcie – stálej galérie. Tatrancí snívajú o obrazárni vo vile Slováč v Novom Smokovci, neskôr sa členovia výtvarného spolku Tatran snažili o vznik stáleho výtvarného pavilónu na Štrbskom Plese. Z ambiciózných projektov nič nebolo, ale myšlienka na stálu galériu už v Tatranskoch zostala. K domácim nadšencom umenia, ktorí po druhej svetovej vojne pravidelne živili myšlienku stálej umeleckej inštitúcie sa pridali aj návštevníci Tatier. Koncom 40. rokov 20. storočia začala byť aj štátna politika kultúry prajná k zakladaniu špecializovaných odborne orientovaných inštitúcií. Po roku 1948 sa stále častejšie hovorí o budovaní stálych regionálnych galérií, ktoré by kultivovali estetické cítenie a vnímanie. V regióne Tatier myšlienku na stálu obrazáreň podporili aj miestni úradníci. Už v januári 1953 Národný výbor v Tatrách rozhodol prevziať smokoveckú vilu Alica od CK Turistu do vlastnej správy. Po generálnej oprave mala slúžiť ako obrazáreň. Tatranský národný výbor dokonca na prípravu galérie vymenoval aj samostatnú komisiu a vyčlenil aj finančné prostriedky na nákup výtvarných diel, ktoré by tvorili základ zbierkového fondu budúcej galérie. Prvá výstava vo vile Alica v Starom Smokovci už pod hlavičkou Tatranskej galérie sa konala 16. júla 1959. Svoje diela vtedy vystavoval Jaroslav Votruba. Oficiálne zariadenie galérie má však trochu neskorší dátum: 13. máj 1960. Od svojho počiatku však biedila. Kým v rokoch 1951-1959 pribúdali do zbierok budúcej galérie výtvarné diela, neskôr už národný výbor tak veľkorysý nebol. Zberateľská činnosť v prvom desaťročí oficiálneho pôsobenia galérie zaspala. Postoj úradníckej vrchnosti k potrebám galérie sa naplno prejavil v roku 1966, kedy komisia pre prípravu Majstrovstiev sveta v lyžovaní dala nadobro rozbiehajúcej sa inštitúcii červenú. Galéria musela priestory vily Alica vyprázdniť. Na dlhé roky sa priestory stali jej nosným problémom. V roku 1966 teda Tatranská galéria opúšťa Starý Smokovec a sťahuje sa do Popradu. Svoje dočasné sídlo nachádza na II. poschodí kina Tatran v Poprade. Umelecké zbierky čaká zvláštny osud – časť zostane uložená v školskej dielni vo Vyšných Hágoch, časť galéria požičiava tatranským zotavovniam, hotelom a inštitúciám. V roku 1972 získava galéria prenajaté priestory vo veľkolepom knižnom pavilóne v Hornom Smokovci. Sťahuje tam aj svoje pracovne a zbierky, zároveň pokračuje v činnosti aj v Poprade. Začína sa éra systematickej odbornej práce. Pribudli odborní pracovníci, pribúdajú konečne aj nové obrazy do zbierok. Budova v Hornom Smokovci galérii poskytovala skutočne dôstojné a veľkorysé výstavné priestory, ale na pracoviská a depozitár už miesta veľa nezostávalo. Galéria v apríli 1990 dostáva výpoveď z priestorov kina Tatran, o čosi neskôr opúšťa aj knižný pavilón v Hornom Smokovci. V roku 1992 získava galéria od mesta Poprad do dlhodobého prenájmu objekt bývalej parnej elektrárne v Poprade. Pri galérii vzniká aj špecializovaný Dom fotografie (neskôr sa osamostatnil a dnes sídli v Liptovskom Mikuláši). V priestoroch galérie na Alžbetinej ulici vzniká nová komorná výstavná sieň. Vedenie galérie vyvíja enormné úsilie, aby schátralému objektu historickej parnej elektrárne dala nový šat. Kvôli bezpečnosti, ale aj poveternostným podmienkam je výstavná činnosť v nej možná len šesť mesiacov v roku. Generálna rekonštrukcia si vyžadovala obrovské finančné prostriedky. Napokon po dlhých

rokoch snáh vízia výtvarníkov a milovníkov umenia sa stala realitou. Tatranská galéria sa do opraveného objektu Elektrárne sťahuje v roku 2009“ (Kováčiková 2010, s. 17-18).

Vila Alica

Tatranská galéria v Poprade

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- ANONYM [-bach-], 2004. Spomienka na Milíča Blahouta. In: *Tatry*. Roč. 43, č. 1, s. 2. ISSN 1335-6828.
- BALEJOVÁ, Anna, Marta BORNEMISZOVÁ, Mária OROLINOVÁ a Ľuba RUSNÁKOVÁ, 1996. *Biografický slovník okresu Poprad: (od najstarších čias do roku 1996)*. Poprad: Okresná knižnica a Miestny odbor Matice slovenskej. ISBN 80-88692-04-0.
- BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ, 2009. *Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009)*. Kežmarok: Jadro. ISBN 978-80-89426-02-7.
- BOHUŠ, Ivan, 2015. Prvý tatranský zimný turista. In: *Tatry*. Roč. 54, č. 1, s. 32-33. ISSN 1335-6828.
- KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH, 2004. *Biografický slovník mesta Poprad*. Poprad: Mestský úrad. ISBN 80-969037-6-4.
- KOLLÁROVÁ, Zuzana a Mária JANČEKOVÁ, 2014. *500 rokov športu kežmarského*. Kežmarok: Jadro. ISBN 978-80-89426-28-7.
- KOVÁČIKOVÁ, Mira. Galéria sa narodila v Tatrách. In: *Tatranský dvojtýždenník*. Roč. 21, č. 25-26, s. 17-18.
- MINÁČ, Vladimír, Štefan KRIVUŠ, Michal ELIÁŠ, Štefan VALENTOVIČ, Michal MAHEĽ, Vladimír CIRBES, Jozef VLADÁR, Karol ROSENBAUM, Ján DEKAN, Štefan KOPČAN, Helena PÁLKOVÁ a Pavol HOLÉCZY, 1986. *Slovenský biografický slovník: (od roku 833 do roku 1990)*. Martin: Matica slovenská.
- MINÁČ, Vladimír, Viliam MRUŠKOVIČ, Dušan KATUŠČÁK, Michal ELIÁŠ, Štefan VALENTOVIČ, Augustín MAŤOVČÍK, Michal MAHEĽ, Vladimír CIRBES, Jozef VLADÁR, Karol ROSENBAUM, Ján DEKAN, Štefan KOPČAN a Helena PÁLKOVÁ, 1989. *Slovenský biografický slovník: (od roku 833 do roku 1990)*. Martin: Matica slovenská. ISBN 80-7090-019-9.
- ONDREJOVIČ, Slavomír. 2004. Spomienka na Antona Prídavka a tých druhých (Prídavkovcov). In: *Slovenská reč*. Roč. 69, č. 4, s. 236-238. ISSN 0037-6981.
- OTTOVÁ, Anna, 2010. *Nenapraviteľný rebel: personálna bibliografia k životnému jubileu Antona Rákay*. Poprad: Podtatranská knižnica. ISBN 978-80-88692-17-1.
- OVŠONKA, Rastislav. 2015. Podtatranské noviny sú s vami 55 rokov. In: *Podtatranské noviny*. Roč. 55, č. 15, s. 8. ISSN 1210-2423.
- ROTH, Peter, Bedřich HÁJEK, Anna LESKOVJANSKÁ, Adrián HARNIČÁR, Zdena KRIŠKOVÁ, Branislav NIŽŇANSKÝ, Beáta MÁNIKOVÁ a František ŽIFČÁK, 1998. *Dejiny obce Hranovnica*. Hranovnica: Obecný úrad. ISBN 80-967962-3-2.
- VRANKA, Milan, 2012. *Koniec pavúkov v Tatrách: a iné tragické osudy horolezcov*. Bratislava: Vranka Press. ISBN 978-80-967672-4-3.